

کتبہ ہامی پیش از اسلام

کتبہ ہامی پہلوی و پارسی

تألیف:

آزادہ حیدر پور - فریاد شریفیان

سرشناسه: حیدرپور، آزاده
عنوان و نام پدیدآور: کتیبه‌های پیش از اسلام ایران - کتیبه‌های پهلوی و پارسی / تألیف آزاده
حیدرپور، فریبا شریفیان.
مشخصات نشر: تهران، گنجینه هنر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری: ۹۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۷۵۶-۳۸-۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه
موضوع: کتیبه‌شناسی
موضوع: کتیبه‌های اشکانی
موضوع: کتیبه‌های پهلوی
شناسه افزوده: شریفیان، فریبا، ۱۳۵۱ -
رده‌بندی کنگره: Z ۱۰۵ / ح ۱ ک ۲۹۳۲
رده‌بندی دیویی: ۴۱۱/۷
شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۶۰۷۱۸

انتشارات
گنجینه هنر

کتیبه‌های پیش از اسلام ایران، کتیبه‌های پهلوی و پارسی

تألیف: آزاده حیدرپور - فریبا شریفیان

ویرایش علمی: فرهاد صولت

ناشر: انتشارات گنجینه هنر

لیتوگرافی و چاپ: مدیران

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۳

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۷۵۶-۳۸-۸

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

نشانی: تهران، خیابان ستارخان، خیابان تهران ویلا، خیابان شهید زارع، پلاک ۵۸، طبقه

ششم، تلفن: ۶۶۵۱۱۸۲۳ - ۲۱

فهرست مطالب

۹	مقدمه مؤلفین
	کتیبه‌های پهلوی دوره ساسانی
۱۳	کتیبه‌ی اردشیر بابکان (واورمزد) در نقش رستم ANRm
۱۵	کتیبه‌ی شاپور اول در حاجی آباد SH
۱۸	کتیبه‌ی شاپور در کعبه‌ی زردشت SKZ
۲۱	کتیبه‌ی شاپور در نقش رجب SNRb
۲۲	کتیبه‌ی شاپور در تنگ براق STBq
۲۳	کتیبه‌ی شاپور اول در بیشاپور SVS
۲۴	کتیبه‌ی دورا اورپوس DE
۲۶	کتیبه‌ی کرتیر در سر مشهد KSM
۲۸	کتیبه‌ی کرتیر در نقش رجب KNRb
۳۰	کتیبه‌ی کرتیر در کعبه‌ی زردشت KKZ
۳۲	کتیبه‌ی کرتیر در نقش رستم KNRm
۳۴	کتیبه‌ی نرسی در پایکولی NPi
۳۶	کتیبه‌ی نرسی در بیشاپور NVS
۳۷	کتیبه‌ی شاپور سکانشاه: SPsI

۳۹	کتیبه‌ی سلوک ŠPsII
۴۱	کتیبه‌ی شاپور دوم (؟) در مشکین شهر ŠMS
۴۲	کتیبه‌ی شاپور دوم در طاق بستان ŠTBnI
۴۴	کتیبه‌ی شاپور سوم در طاق بستان ŠTBnII
۴۶	کتیبه‌ی مهرنرسی در فیروزآباد MNFd
۴۷	کتیبه‌ی استانبول CE
۴۸	کتیبه‌های دربند قفقاز DD
۵۰	کتیبه‌ی اقلید ED
۵۱	کتیبه‌های تنگ خشک TX IaIII
۵۲	کتیبه‌های تخت طاووس TTIIaIV
۵۳	کتیبه‌های مقصودآباد MDI&II
۵۴	کتیبه‌ی باغ لردی: BL
۵۵	کتیبه‌های‌های بیشاپور VSI&II
۵۶	کتیبه‌ی شیان SN
۵۷	سنگ نوشته‌ی ابنون
۵۸	کتیبه‌ی برم دلك
۵۹	کتیبه‌ی تنگ کرم
۶۰	کتیبه‌ی شاپور در نقش رستم
۶۱	کتیبه‌ی قلعه‌ی بهمن
۶۲	کتیبه‌های اطراف صلیب‌های هند
۶۳	کتیبه‌ی غارهای کانیه‌ی
۶۴	کتیبه‌ی دریاچه‌ی پریشان کازرون
۶۵	کتیبه‌ی میدانک کازرون

۶۶	کتیبه‌های صخره‌ی شاه اسماعیل
۶۷	کتیبه‌ی تنگ جلو
۶۸	کتیبه‌ی میل (برج) رادکان
۶۹	کتیبه‌ی برج لاجیم
۷۰	کتیبه‌ی برج رسکت
۷۱	کتیبه‌ی تل اسپید/اسپین

کتیبه‌های پارتی

۷۳	Nisa	کتیبه‌های نسا
۷۵	AW	قباله‌های اورامان کردستان
۷۷	SPL	کتیبه‌ی سرپل ذهاب
۷۹	AS	کتیبه‌ی اردوان پنجم در شوش
۸۰	DE	کتیبه‌های دورا اوروپوس
۸۱	KJI	سنگ نوشته‌های کال جنگال
۸۲		کتیبه پارتی بیستون
۸۳		کتیبه‌ی پارتی مجسمه‌ی هرکول
۸۴		کتیبه‌های لاه مزار
	ANRm	کتیبه‌ی اردشیر در نقش رستم
	SH	کتیبه‌ی شاپور در حاجی آباد
	SKZ	کتیبه‌ی شاپور اول در کعبه‌ی زردشت

به بخش پهلوی رجوع شود

به بخش پهلوی رجوع شود

به بخش پهلوی رجوع شود

به بخش پهلوی رجوع شود	ŠNRb	۱- کتیبه‌ی شاپور اول در نقش رجب
به بخش پهلوی رجوع شود	ŠTBq	۲- کتیبه‌ی شاپور اول در تنگ براق
به بخش پهلوی رجوع شود	ŠVS	۳- کتیبه‌ی شاپور اول در بیشابور
به بخش پهلوی رجوع شود	NPi	۴- کتیبه‌ی نرسی در پایکولی

www.ketab.ir

به نام خداوند جان و خرد

زبان‌شناسان برای زبان‌های ایرانی سه دوره باستان، میانه و نو قایل هستند. دوره‌ی میانه از سال ۳۳۱ پیش از میلاد و با انقراض دولت هخامنشی آغاز و تا سال ۸۶۷ میلادی (۲۵۴ هجری ادامه یافت. در این سال یعقوب لیث صفاری به سلطنت رسید و زبان فارسی دری به رسمیت شناخته شد. زبان‌های ایرانی میانه که آثار مکتوب از آنان برجای مانده است به دو گروه زبان‌های ایرانی میانه‌ی شرقی و زبان‌های ایرانی میانه‌ی غربی تقسیم می‌شوند. گروه زبان‌های ایرانی میانه‌ی شرقی شامل زبان‌های بلخی، سکایی، سغدی و خوارزمی و گروه زبان‌های ایرانی میانه‌ی غربی شامل زبان‌های پارتی (پهلوی اشکانی) و فارسی میانه (پهلوی ساسانی) می‌شوند.

از زبان پهلوی اشکانی آثار زیادی در دوره‌ی میانه برجای مانده که به الفبای پهلوی اشکانی نوشته شده است. الفبای پهلوی اشکانی از الفبای آرامی گرفته شده است و از راست به چپ نوشته می‌شود. در این الفبا هزوارش به کار رفته است. از آثار نوشته شده به الفبای پهلوی اشکانی می‌توان سفالینه‌های نسا، روایت اشکانی کتیبه‌های پادشاهان نخستین ساسانی، کتیبه‌ی سرپل ذهاب و را نام برد.

از زبان فارسی میانه یا پهلوی ساسانی نیز آثار زیادی برجای مانده است که در این میان می‌توان به کتیبه‌های شاهان و رجال ساسانی به الفبای «فارسی کتیبه‌ای» اشاره کرد. کتیبه‌ی اردشیر اول در نقش رستم و کتیبه‌های شاپور اول در نقش رجب، کعبه‌ی زردشت و حاجی‌آباد نمونه‌هایی از این کتیبه‌ها هستند.

در این پژوهش سعی بر آن است که ضمن معرفی کتیبه‌های پهلوی (پهلوی ساسانی) و پارتی (پهلوی اشکانی) منابع فارسی و لاتین که حاوی اطلاعات جامعی در این زمینه هستند ارائه شود.

در پایان جا دارد که مراتب سپاس و قدردانی خود را تقدیم همکاران ارجمندی نماییم که
همراهی‌های پی‌درپی آنان گره‌گشای ناملایمات راه بوده است.

آزاده حیدرپور - فریبا شریفیان

www.ketab.ir